

Handläggare
Gunweig Högberg
Telefon: 08-508 20 505

Till
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd

Förslag till reviderade riktlinjer för bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning

Yttrande över remiss från Kommunstyrelsen, dnr 326-1319/2013.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Lena Lundström Stoltz
Stadsdelsdirektör

Kristina Goldring
Avdelningschef beställare

Sammanfattning

Riktlinjerna för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning antogs i kommunstyrelsen i april 2002. Revidering har skett fortlöpande utifrån ändringar i lagar, föreskrifter och allmänna råd samt rättspraxis. De senaste ändringarna gjordes 2010 och 2012.

Anledningen till att revidering av riktlinjerna nu behöver ske och som gjorts av socialförvaltningen är att lagändringar i SoL och LSS skett. Dessutom har avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen tagits som förändrat praxis inom verksamhetsområdet. Utifrån den granskning som socialförvaltningen genomfört under 2012 har riktlinjerna för ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL setts över.

Förvaltningen tycker att det är positivt att riktlinjerna har reviderats, förtydligats och kompletterats utifrån de förändringar som skett i SoL och LSS samt avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen som påverkar praxis. Det är även positivt att de oklarheter som funnits när det gäller vilka underlag en kommun har rätt att kräva in, från den enskildes

assistansanordnare för att få styrkt om kommunen är skyldig att ersätta en kostnad för ordinarie assistents sjuklön, har förtydligats.

I de reviderade riktlinjerna finns även övriga förändringar angivna och dessa tydliggör b.l.a att DUR (Dokumentation, Utvärdering och Resultat) ska användas i utredningar som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder. Förvaltningen anser att det är viktigt att regler kring ansökan, handläggning, beslut och uppföljning är tydliga för att ge en rättssäker, korrekt och enhetlig handläggning och ser positivt på detta.

Det är även positivt att försök har gjorts för att ytterligare tydliggöra begreppen skälig levnadsnivå i SoL och goda levnadsvillkor i LSS.

Bakgrund

Socialförvaltningen har utarbetat förslag till reviderade riktlinjer. Arbetet har skett i samråd med stadsledningskontorets juridiska avdelning och en arbetsgrupp med representanter från stadsdelsförvaltningarna. Synpunkter som Synskadades Riksförbunds Stockholmsavdelning framfört har beaktats. Förslaget till reviderade riktlinjer har tilldelats nämnden för yttrande senast 2013-12-01.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom beställaravdelningen för äldre, funktionsnedsatta och socialpsykiatri. Ärende behandlas i stadsdelsnämndens råd för funktionshinderfrågor 2013-11-18.

Ärendet

Riktlinjerna för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning antogs i kommunstyrelsen i april 2002. Revidering har skett fortlöpande utifrån ändringar i lagar, föreskrifter och allmänna råd samt rättspraxis. De senaste ändringarna gjordes 2010 och 2012.

Anledningen till att revidering av riktlinjerna nu behöver ske är att lagändringar i SoL och LSS skett. Dessutom har avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen tagits som förändrat praxis inom verksamhetsområdet. Utifrån den granskning som socialförvaltningen genomfört under 2012 har riktlinjerna för ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL setts över.

De nya lagregler och prejudikat som arbetats in i det nya förslaget till riktlinjer är i korthet:

Nya lagregler

- 2011-05-01. Nya lagregler SoL och LSS om bosättningskommunens och vistelsekommunens ansvar tydliggör kommunernas ansvar för ärenden gällande insatser enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning
- 2012-05-01: En ändring i 6 kap 13 a § föräldrabalken (FB) införs som innebär att socialnämnden i vissa fall får medge åtgärder mot en av vårdnadshavarnas vilja, om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Åtgärder som avses är bland annat insatserna kontaktperson, avlösarservice och korttidsvistelse enligt LSS till barn och unga med funktionsnedsättning
- 2013-01-01: Nya bestämmelser om stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2013/13:10) införs
- Nya föreskrifter och allmänna råd samt handböcker från Socialstyrelsen för verksamhetsområdet har utarbetats
- 2013-07-01: Nya bestämmelser i LSS och socialförsäkringsbalken (SFB) införs vars syfte är att förhindra fusk och överutnyttjande av ekonomiskt stöd för personlig assistans och assistansersättning
- 2013-06-01: Den nya myndigheten, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), med ansvar för tillsyn och tillstånd som rör socialtjänst och verksamhet enligt LSS, inrättas
- 2013-07-01: Nya bestämmelser i SoL och LSS om tillsyn och tillståndskrav börjar gälla

Nya prejudikat

De prejudikat som avses är framför allt två avgöranden i Högsta förvaltningsdomstolen om ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS och som innebär en åtstramning av tidigare gällande praxis.

I avgörandet (HFD 2011 ref 8):

Högsta förvaltningsdomstolen slår fast att insatsen ledsagarservice tar sikte på en tämligen begränsad insats som tar sikte på enklare aktiviteter och att bryta social isolering.

I avgörandet (HFD 2011 ref. 60):

Högsta förvaltningsdomstolen slår fast att ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS normalt inte är avsedd att användas för mer omfattande insatser som semesterresor utomlands.

Bedömningen görs framför allt mot bakgrund av det föregående rättsfallet och har motiverat en översyn av stadens särskilda riktlinjer för medföljare vid semesterresor.

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett avgörande 2011-10-12 tydliggjort vad som ingår i kommunens basansvar för sjuklönekostnader när den enskildes ordinarie personliga assistent är sjuk (HFD mål nr 3959-3961-10, 3962-10, 3963-10, 3964-10, 3965-10, 3966-10 och 3967-10).

Där slås fast att schablonbeloppet för ordinarie personlig assistans inte är avsett att täcka kostnader för sjuklön till ordinarie assistent när denne är sjuk, vilket redan framgår av stadens riktlinjer. Oklarheter har däremot funnits gällande vilka underlag en kommun har rätt att kräva från den enskildes assistansanordnare för att få styrkt om kommunen är skyldig att ersätta en kostnad för ordinarie assistents sjuklön. Detta har nu förtydligats i de föreslagna riktlinjerna.

Övriga förändringar

- DUR (Dokumentation, Utvärdering och Resultat), dvs det utredningsinstrument som biståndshandläggarna använder ska numera användas i utredningar som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning
- Begreppen skälig levnadsnivå i SoL och goda levnadsvillkor i LSS, var för sig och deras inbördes förhållande har förtydligats
- Förtydliganden har gjorts gällande att handikappersättning från Försäkringskassan som huvudregel inte ska påverka bedömningen av rätten till hemtjänst respektive hemvårdsbidrag
- Det gemensamma beräkningsunderlaget för hemtjänst som införts i Paraplysystemet 2013-07-01 ska användas i alla individuella bedömningar för att fastställa behovet av olika hemtjänstinsatser och tidsåtgången för dessa

- Övriga förändringar avser att förtydliga och förbättra riktlinjerna utan att förändra deras nuvarande innebörd

Nedan följer en sammanfattning av föreslagna förändringar i riktlinjerna

Allmänna utgångspunkter och ett stärkt barnperspektiv (kap 3)

Avsnittet om de nationella målen för svensk funktionshinderspolitik avseende individuellt stöd enligt SoL och LSS har kompletterats med att den syftar till jämlikhet mellan kvinnor och män, pojkar och flickor med funktionsnedsättning. Barnperspektivet i riktlinjerna har förstärkts mot bakgrund av nya bestämmelser i socialtjänstlagen som infördes 2012.

Verksamhetens mål (kap 4)

Gäller framför allt den individuella bedömningen av skälig levnadsnivå för livsföringen i övrigt för gruppen människor med funktionsnedsättning enligt 5 kap 7 § SoL. Stödets kvalitet och omfattning ska leda till att den enskildes behov uppfylls. Om den sökta insatsen rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

God kvalitet i verksamheten (kap 5)

Utgångspunkter för god kvalitet i handläggningen ska vara kvalitetsbestämmelserna i 6 § LSS och i 3 kap 3 § SoL samt Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) med tillhörande handbok (2012).

Nya bestämmelser till stöd och skydd för barn (kap 5.5)

Nya bestämmelser till stöd och skydd för barn och unga infördes den 1 januari 2013 (prop. 2013/13:10). Bland annat har anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL utökats till att inte bara gälla vid kännedom om att ett barn far illa, utan även vid *misstanke* om att ett barn far illa.

Ansökan, utredning och behovsbedömning (kap 6)

Riktlinjerna har kompletterats med hänsyn till de nya bestämmelserna i 6 kap 13 a § FB om att socialnämnden, vid gemensam vårdnad, får medge vissa åtgärder mot en av vårdnadshavarnas vilja, *om det krävs med hänsyn till barnets bästa*. Bestämmelsen kan tillämpas om ett barn har två vårdnadshavare och en av vårdnadshavarna

motsätter sig en insats. De insatser enligt LSS som kan komma ifråga för en sådan bedömning är kontaktperson, korttidsvistelse och avlösarservice (prop. 2011/12:53).

Den enskildes rätt att påverka utformningen av insats (kap 6.5)

Under detta avsnitt sammanfattas stadens juridiska avdelnings ändrade rekommendationer av hur gynnande beslut bör utformas mot bakgrund av nya avgöranden i bland annat Högsta förvaltningsdomstolen.

Dokumentation (Kap 7)

Skyldigheten att dokumentera barnets inställning har förstärkts så att det framgår att även orsaken till varför ett barn inte kommer till tals ska dokumenteras och vad som har gjorts för att göra det möjligt för barnet att uttrycka sin inställning.

Uppföljning (kap 7.2)

Varje beslut om insatser ska följas upp och utvärderas kontinuerligt eller vid förändringar. När det gäller beslut om korttidsvistelse för barn och ungdomar enligt 9 § 6 LSS i en korttidsfamilj och beslut om familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS föreslår socialförvaltningen att uppföljning ska ske minst två gånger per år för att säkerställa kvaliteten i insatsen och att behovet av insatsen inte förändras. Handläggaren bör vidare besöka barnet eller på annat sätt ha kontakt med barnet minst fyra gånger per år för att försäkra sig om att barnets behov av stöd under trygga förhållanden tillgodoses.

Beräkningsunderlag för individuell behovsbedömning av hemtjänst (kap 9)

Den 1 juli 2013 infördes ett gemensamt beräkningsunderlag i Paraplysystemet för individuella behovsbedömningar av hemtjänst för personer med funktionsnedsättning under 65 år. Det är tidsåtgången för att utföra olika omvårdnads- och serviceinsatser som ska beräknas.

Bedömning av hemtjänst och hemvårdsbidrag när någon har handikappersättning (kap 9)

Handikappersättning från Försäkringskassan är en ersättning för merkostnader eller hjälpbehov i den dagliga livsföringen som inte tillgodoses med annat samhällsstöd.

Av lagstiftning och förarbeten framgår att rätten till insatser enligt LSS inte påverkas av handikappersättning. Däremot är rättsläget mer oklart när det gäller om handikappersättning kan påverka rätten till insatser enligt socialtjänstlagen. Det finns ett behov av riktlinjer för en gemensam tillämpning i staden vid bedömning av hemtjänst och hemvårdsbidrag till personer som har handikappersättning.

Socialförvaltningen föreslår att staden vid beslut om hemtjänst som huvudregel inte ska beakta om den enskilde har handikappersättning. När det gäller hemvårdsbidrag föreslår socialförvaltningen att handikappersättning inte ska beaktas om det inte av Försäkringskassans beslut står klart att ersättningen helt eller delvis tillgodoser samma hjälpbehov som hemvårdsbidraget. Ett sådant klagörande ska kunna ske utan någon ingående utredning.

Personkretsbedömning (kap 9)

Enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2008-11-10 mål nr 7020-06) kan även personer med Alzheimers sjukdom tillhöra LSS personkrets 2, förutsatt att den begåvningsmässiga nedsättningen är betydande och att övriga villkor är uppfyllda. Socialförvaltningen föreslår att riktlinjerna ändras till att även personer med *demenssjukdomar såsom* Alzheimers sjukdom kan tillhöra LSS personkrets 2. Det är en rimlig tolkning som redan tillämpas i stadsdelsnämnderna.

Ersättning av merkostnader för sjuklön (kap 10.5)

Socialförvaltningens och stadsledningskontorets juridiska avdelning har tillsammans gått igenom avgöranden från den 12 oktober 2011 i Högsta förvaltningsdomstolen (HFD mål nr 3959-3961-10, 3962-10, 3963-10, 3964-10, 3965-10, 3966-10 och 3967-10) samt Försäkringskassans vägledning för assistansersättning. Genomgången har resulterat i att riktlinjerna har förtydligats avseende kommunens basansvar när ordinarie personliga assistent är sjuk. Personlig assistans för tillfälliga behov ingår i kommunens basansvar. En sådan situation kan vara om den enskildes ordinarie assistent blir sjuk och vikarie måste sättas in. Till grund för tillfällig utökning av personlig assistans vid ordinarie assistents sjukdom ska finnas ett beslut enligt 9 § 2 LSS.

I de fall den enskilde valt en annan assistansanordnare än kommunen ska ersättningen för den tillfälligt utökade assistansen motsvara den faktiska merkostnaden för den ordinarie assistentens sjuklön. Kommunen har rätt att kräva underlag som styrker att den ordinarie assistenten varit sjuk och den uppkomna faktiska merkostnaden, dvs. sjuklönekostnad inklusive förmåner som framgår av kollektivavtal. För sin "vanliga" assistans får den enskilde endast betalt för tid som faktiskt har blivit utförd. Har ingen vikarie satts in får den enskilde ingen ersättning enligt schablonbeloppet för den tiden.

Åtgärder mot fusk och överutnyttjande av ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt SFB

(kap. 10.4 och 10.5)

I behandlingen av regeringens budgetproposition (prop. 2012/13:1) fattades beslut om nya regler för att förhindra fusk och överutnyttjande av ekonomiskt stöd för personlig assistans och assistansersättning enligt SFB. Bestämmelserna syftar till att säkerställa en fortsatt legitimitet för personlig assistans och assistansersättning mot bakgrund av de oegentligheter som uppmärksammats i utredningar. De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2013 och innebär i korthet följande:

- Kommunen är skyldig att till Inspektionen för vård och omsorg även anmäla verksamhet med personlig assistans enligt 9 § 2 LSS som ska bedrivas i egen regi. Kommunens anmälningsskyldighet omfattar därmed all verksamhet enligt LSS som kräver tillstånd för att bedrivas i enskild regi.
- Nya lämplighetskrav för att meddelas tillstånd att bedriva verksamhet enligt LSS har införts. Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn ska omfatta tillståndshavares lämplighet utifrån de krav som ställs.
- Om personlig assistans enligt LSS utförs av någon som är närstående till eller lever i hushållsgemenskap med den enskilde och som inte är anställd av kommunen, ska kommunen enligt 9 c § 1 LSS få besöka den enskilde när det behövs för att utreda behovet av och bedöma rätten till personlig assistans.
- Om kommunen vid upprepade tillfällen utan giltig orsak vägras besök får det ekonomiska stödet för personlig assistans enligt 9 § 2 LSS dras in eller sättas ned. För att stödet ska få dras in eller sättas ned krävs att den enskilde har informerats om denna påföljd.

Som ett alternativ bör det enligt förarbetena vara möjligt för den enskilde att den närstående assistenten anställs av kommunen (prop. 2012/13:1).

- Inspektionen för vård och omsorg har rätt att utföra tillsynsinspektion i bostaden när assistans utförs av någon som är närstående till eller lever i hushållsgemenskap med den assistansberättigade och som inte är anställd av kommunen.
- Förutom den enskilde kan även någon annan som har tagit emot betalning för ekonomiskt stöd till personlig assistans bli återbetalningsskyldig.
- Kommunen ska underrätta Försäkringskassan om en enskild beviljas boende med särskild service, daglig verksamhet, barnomsorg eller någon annan insats som kan påverka behovet av personlig assistans.
- Kommunen ska anmäla till Försäkringskassan om det kan antas att assistansersättning enligt 51 kap SFB används för annat än köp av personlig assistans eller kostnader för personliga assistenter.
- Kommunen ska vidare anmäla till tillsynsmyndigheten (IVO) om det finns anledning att anta att en tillståndshavares lämplighet att bedriva verksamhet med personlig assistans kan ifrågasättas.
- Arbetsgivare eller uppdragsgivare för personliga assistenter är skyldiga att, innan assistans börjar utföras och vid ändrade förhållanden, lämna uppgifter om anställda assistenter till kommunen och Försäkringskassan. Uppgifterna ska visa om assistenten är närstående till eller lever i hushållsgemenskap med den enskilde, om assistenten har fyllt 18 år och om assistenten är bosatt inom eller utanför EES-området.
- Arbetsgivaren eller uppdragsgivaren ska *på kommunens begäran* lämna uppgifter som visar att assistenten har fyllt 18 år, inte är bosatt utanför EES-området eller till följd av sjukdom, ålderdom eller liknande orsak saknar förmåga att utföra arbete som personlig assistent. Vidare ska uppgifter lämnas på kommunens begäran som visar att assistans inte utförs på tid som överstiger lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete, arbetstidslagen eller kollektivavtal som uppfyller kraven i 3 § arbetstidslagen.

Riktlinjer för ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL (kap 10.18)

Riktlinjerna i de delar som avser ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL har omarbetats mot bakgrund av Högsta förvaltningsdomstolens prejudikat, vilket även medfört att de bägge insatserna och syftet med insatserna ges en något stramare definition jämfört med tidigare.

Ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS

Ledsagarservice enligt LSS ges i syfte att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta den isolering som ofta blir följd av en omfattande funktionsnedsättning.

Utgångspunkten ska vara att den enskilde ges möjlighet att leva som andra och vara fullt delaktig i samhällslivet.

Av lagens förarbeten framgår att ledsagarservice är en insats knuten till aktiviteter utanför hemmet. Insatsen ska göra det möjligt för den enskilde att besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter eller kulturlivet eller bara promenera. Vad som avses med fritidsaktiviteter anges inte närmare.

Omfattande insatser i assistansliknande former kan enligt Högsta förvaltningsdomstolens prejudikat (HFD 2011 ref 60) inte anses ingå i en kommuns ansvar för ledsagarservice enligt LSS.

Av praktiska skäl föreslås att det i staden ska vara möjligt att bevilja ledsagarservice enligt LSS för personer som redan har beslut om insatsen av andra skäl och behöver ledsagning för att kunna genomföra enstaka läkarbesök.

Ledsagning som bistånd enligt SoL

I förarbetena beskrivs ledsagning som en insats som gör det möjligt att besöka vänner, delta i kulturlivet eller bara att promenera. Syftet är att bryta den isolering som ofta blir följd av en funktionsnedsättning och att ge den enskilde möjlighet att delta i samhällslivet och ha kontakter med andra. Ledsagning är en social tjänst som är knuten till aktiviteter utanför hemmet.

Genom insatsen ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå, med vilket i detta sammanhang avses att ledsagningen ska göra det möjligt för den enskilde att trots sin funktionsnedsättning kunna delta i samhällets gemenskap och leva som andra (5 kap 7 § SoL).

Omkostnader i samband med ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL

När den enskilde behöver ledsagning för att kunna genomföra aktiviteter som medför en kostnad för den enskilde, t.ex. besök på bio, teater, kafé eller restaurang, uppstår det samtidigt en merkostnad för ledsagarens biobiljett, mat etc. Enligt stadens nuvarande riktlinjer ingår omkostnader i beslut om ledsagarservice enligt LSS och det är enligt stadens valfrihetssystem enligt LOV utföraren som rent praktiskt hanterar ersättningsfrågan gentemot den enskilde.

I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD mål nr 2764-09 (HFD 2011 ref. 8) har det klargjorts att ersättning för sådana omkostnader inte kan ingå i insatser enligt LSS, med undantag av ekonomisk ersättning för personlig assistans. En kommun kan dock på frivillig väg ersätta omkostnader efter särskilt beslut om bistånd enligt 4 kap 2 § SoL, om det finns skäl för detta.

Föreslagna förändringar av omkostnadsersättningen

Socialförvaltningen föreslår att staden ska fatta särskilda beslut om omkostnadsersättning för ledsagare enligt socialtjänstlagen och att den enskilde ska få ersättning för omkostnader för ledsagare med upp till 300 kronor per månad. Det ska inte vara möjligt att ”spara” omkostnadsersättningen för en månad och föra över till nästa månad. Beslut om omkostnadsersättning fattas enligt 4 kap 2 § SoL.

Semesterresor utomlands (kap 10.20)

Stadens särskilda riktlinjer för medföljare vid semesterresor har utgångspunkten att sådana beslut kan fattas enligt såväl LSS som SoL, vilket inte längre är möjligt enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2011 ref. 60). Mot denna bakgrund lämnar socialförvaltningen förslag på nya riktlinjer för insatser vid semesterresor och föreslår att dessa förs in i de här föreslagna riktlinjerna samt att nuvarande särskilda riktlinjer för medföljare vid semesterresor upphör att gälla.

I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande framgår bland annat att ledsagarservice enligt LSS inte kan beviljas för semesterresor utomlands, vilket gör det nödvändigt att ändra riktlinjerna.

Innebörden i förslag till nya riktlinjer avseende semesterresor utomlands

Socialförvaltningen föreslår att staden ska kunna bevilja bistånd enligt SoL för semesterresor utomlands för personer med funktionsnedsättning som behöver personlig hjälp av någon annan för att kunna genomföra sin semesterresa. Biståndet ska avse ersättning för den merkostnad som uppkommer för den

enskilde med anledning av att han eller hon måste ha personligt stöd av någon annan under resan; för den andra personens lön, resa och logi samt övriga omkostnader. Den enskildes egna önskemål om resmål ska alltid ligga till grund för den individuella behovsbedömningen. Samtidigt har den enskilde inte någon obegränsad rätt att välja insats, utan kostnadsaspekten för kommunen måste alltid vägas in.

När det gäller insatser enligt LSS för semesterresor utomlands är det i princip endast personlig assistans som kan komma ifråga. I övrigt får rätten till insatser vid semesterresa utomlands prövas med stöd av socialtjänstlagen.

Bistånd enligt SoL för semesterresor utomlands

I den individuella bedömningen av om en semesterresa utomlands kan anses ingå i skälig levnadsnivå för den enskilde ska en jämförelse göras med vad andra personer utan funktionsnedsättning kan göra på sin semester. Enligt praxis får det idag anses normalt för vuxna personer i aktiv ålder att åtminstone några gånger i livet åka på semester utomlands, med hänsyn till vars och ens sociala och ekonomiska situation.

Socialförvaltningen föreslår att bistånd enligt 4 kap 1 § SoL ska kunna beviljas med några års mellanrum för merkostnader i samband med semesterresa utomlands, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet och förutsatt att övriga villkor är uppfyllda och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Socialförvaltningen föreslår att bistånd ska kunna beviljas för en veckas semesterresa, men att det även bör vara möjligt att bevilja bistånd för längre tid om det finns skäl för det, såsom att resan till och från resmålet tar lång tid eller att det annars inte är möjligt att genomföra resan.

Insatser enligt LSS vid semesterresor utomlands

Människor utan funktionsnedsättning väljer själva var de ska tillbringa sin semester och kan åka utomlands om de har ekonomisk möjlighet att göra det.

I praxis anses goda levnadsvillkor innefatta att en person med funktionsnedsättning får möjlighet att genomföra semesterresor. Även utlandsresor har godtagits som ett inslag i den normala livsföringen. Det anses dock gå utöver goda levnadsvillkor att årligen resa utomlands på semester. Möjliga insatser enligt LSS för stöd och hjälp under semesterresor utomlands begränsas i princip till personlig assistans enligt 9 § 2 LSS.

Hur ofta tillfällig utökning av personlig assistans för semesterresor utomlands kan beviljas är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet och förutsätter att behovet inte tillgodoses på annat sätt. Socialförvaltningen föreslår att tillfällig utökning ska kunna beviljas för en veckas semesterresa, men att det även bör vara möjligt att bevilja tillfällig utökning för längre tid om det finns skäl för det, såsom att resan till och från resmålet tar lång tid eller att det annars inte är möjligt att genomföra resan. I den individuella bedömningen ska ställning bland annat tas till om resan är nödvändig för att den enskilde ska uppnå goda levnadsvillkor.

Semesterresor inom landet

På samma sätt som det idag får anses ingå i normal livsföring för vuxna personer i aktiv ålder att ibland åka på semester utomlands får det även anses normalt att åka på semester inom landet, kortare eller längre tid, på sommaren eller vid andra tillfällen på året. I den individuella bedömningen av rätten till stöd och insatser för att kunna genomföra en semesterresa inom landet ska en jämförelse göras med vad andra människor utan funktionsnedsättning kan göra på sin semester. I bedömningen ska hänsyn tas till att människor normalt reser inom landet oftare och att resorna kan vara både kortare och längre samt att ändamålet med semesterresorna kan variera.

När det gäller semesterresor inom landet är även bestämmelserna i SoL och LSS om bosättningskommunens och vistelsekommunens ansvar vid en tillfällig vistelse i en annan kommun tillämpliga.

Annan särskilt anpassad bostad enligt LSS (kap 10.26.3)

I den senaste riktlinjeöversynen omarbetades handläggningsrutinerna för annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 LSS i samarbete med Stockholms stads bostadsförmedling. I riktlinjerna understryks nu ännu tydligare att handläggaren *alltid* ska konsultera bostadsförmedlingen under utredningen innan beslut fattas.

Daglig verksamhet enligt LSS (kap 10.28.2)

Den som tillhör LSS personkrets 1 eller 2 och är i yrkesverksam ålder, saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig har rätt till daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS. Det klargörs att rätten till daglig verksamhet inte påverkas av om den enskilde har t.ex. aktivitetsersättning, sjukersättning eller försörjningsstöd, om villkoren för övrigt är uppfyllda.

Bosättningskommunens och vistelsekommunens ansvar (Kap 11)

Kapitel 11 innehåller en sammanfattning av de nya bestämmelserna om kommuners inbördes ansvar (2 a kap SoL och i 16-17 §§ LSS). Reglerna infördes den 1 maj 2011 och syftar till att underlätta för den enskilde i dennes kontakter med kommunen. Bestämmelserna innebär i korthet att vistelsekommunens yttersta ansvar begränsas till hjälp i akuta situationer. Bosättningskommunen har ett sammanhållet ansvar för insatser till personer med funktionsnedsättning, oavsett om dessa ges med stöd av SoL eller LSS, och oavsett om den enskilde vistas i hemkommunen eller inte. Den kommun som har fattat beslut om boende för en enskild i en annan kommun har ansvar för alla insatser enligt LSS och SoL som den enskilde har behov av. Det gäller oavsett om boendet är en insats enligt LSS eller SoL.

Vid tillfälliga vistelser på upp till sex månader i en annan kommun som sker på en persons eget initiativ, kan bosättningskommunen begära att vistelsekommunen verkställer de insatser som bosättningskommunen beviljar under vistelsen och bistår med utredningen för att underlätta bosättningskommunens handläggning. Vistelsekommunen ska ersättas enligt bosättningskommunens ersättningsregler för de insatser som vistelsekommunen tillhandahåller.

I LSS har det även införts en möjlighet för en person som på grund av särskilda skäl redan bor i en annan kommun efter hemkommunens beslut om bostad med särskild service enligt LSS, att ansöka om förhandsbesked enligt 16 § LSS om rätten till LSS-insatser från den nya bosättningskommunen. Den enskilde har då möjlighet att få sitt ärendeansvar överflyttat till den nya hemkommunen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen tycker att det är positivt att riktlinjerna har reviderats, förtydligats och kompletterats utifrån de förändringar som skett i SoL och LSS samt avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen som påverkar praxis. Det är även positivt att de oklarheter som funnits när det gäller vilka underlag en kommun har rätt att kräva in från den enskildes assistansanordnare för att få styrkt om kommunen är skyldig att ersätta en kostnad för ordinarie assistents sjuklön har förtydligats. I de reviderade riktlinjerna finns även övriga förändringar angivna och dessa tydliggör bl a att DUR (Dokumentation, Utvärdering och Resultat) ska användas i utredningar som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder. Förvaltningen

anser att det är viktigt att regler kring ansökan, handläggning, beslut och uppföljning är tydliga för att ge en rättssäker, korrekt och enhetlig handläggning och ser positivt på detta.

Det är även positivt att försök har gjorts för att ytterligare tydliggöra begreppen skälig levnadsnivå i SoL och goda levnadsvillkor i LSS.

Bilaga

Riktlinjer för insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning (förslag)